

”Kerro mahdollisimman monelle haaveistasi niin varmasti joku osaa auttaa!”

Erityistä tukea tarvitsevien ja kehitysvammaisten nuorten ja nuorten aikuisten asumisen palveluiden Tarve-projekti Laukaassa

Emilia Lampi-Mäkelä

”Kerro mahdollisimman monelle haaveistasi niin varmasti joku osaa auttaa!”

**Erityistä tukea tarvitsevien ja kehitysvammaisten nuorten ja
nuorten aikuisten asumisen palveluiden Tarve-projekti Laukaassa**

Emilia Lampi-Mäkelä

Aspa-kartoituksia 1/2018

ISBN 978-952-7080-10-8 (pdf)

ISSN 1797-3368 (pdf)

Kannen kuva: Emilia Lampi-Mäkelä

Tarve-projekti

Tarve-projektien tavoitteena on

- mahdollistaa asumisen palveluja tarvitsevien ihmisten osallistuminen ja vaikuttaminen palvelujensa suunnitteluun ja kehittämiseen
- käynnistää kunnissa asumisen palvelujen yhteiskehittämistä, johon osallistuvat palvelunkäyttäjät ja heidän omaisensa, järjestöt, palveluntuottajat ja työntekijät sekä viranomaiset ja päättäjät

Tarve-projektissa toteutetaan toiminnallisia asumisen työpajoja palvelunkäyttäjille, omaisille ja työntekijöille sekä viranomaisille ja luottamushenkilöille. Osapuolet osallistuvat sekä projektin tavoitteiden asettamiseen että toimenpidesuosituksen ja jatkosuunnitelman työstämiseen. Projektin tuloksena syntyy projektiraportti toimenpidesuosituksineen kunnan käyttöön

Seuranta toteutetaan noin vuoden kuluttua projektin päättymisestä.

Kuva 1: Tarve-projektin kulku

Tiivistelmä

Erityistä tukea tarvitsevien ja kehitysvammaisten nuorten ja nuorten aikuisten asumista ja asumisen palveluja kehittävä Tarve-projekti toteutettiin Laukaan kunnassa helmi-toukokuussa 2018. Yhteiskehittämiseen osallistui mm. laukaalaisia nuoria, heidän läheisiään, työntekijöitä, viranhaltijoita, päättäjiä, kokemusasiantuntija, Laukaan kunnan vammaisneuvosto, Keski-Suomen Kehitysvammaisten Tukipiiri sekä Keski-Suomen Kehitysvammaisten Tuki ry. Projektin toteutuksesta ja selvitystyöstä vastasi Aspa-säätiö.

Projektin tavoitteena Laukaassa oli Tarve-projektin yleisten tavoitteiden lisäksi

- kartoittaa 15–30 -vuotiaiden erityistä tukea tarvitsevien ja kehitysvammaisten nuorten ja nuorten aikuisten tulevia asumisen tarpeita ja toiveita
- tuottaa tietoa tulevista asumisen tarpeista päätöksenteon tueksi
- aktivoida vertaistuellista toimintaa

Projektiin kutsuttiin yhteensä 35 nuorta, joiden kohdalla asumisen asiat ovat tai ovat tulossa ajankohtaisiksi lähitulevaisuudessa. Heistä yhteensä 21 tavoitettiin joko asumispajojen, henkilökohtaisten tapaamisten tai kyselyn avulla. Suurin osa projektiin osallistuneista nuorista haluaa jäädä asumaan Laukaaseen tulevaisuudessakin. Asumisen toiveet olivat hyvin yksilöllisiä, mutta lähes kaikki toivoivat mahdollisimman itsenäistä asumista riittävän tuen turvin. Nuorten toiveita ja tarpeita peilattiin Laukaan kunnan palvelutarjontaan omaisten ja työntekijöiden kanssa. Resurssien näkökulmasta asumisen asioita tarkasteltiin viranomaisten ja päättäjien tilaisuudessa sekä henkilökohtaisten haastatteluiden avulla.

Päätöstilaisuudessa esiteltiin projektin aikana esiin nousseet teemat ja kehittämiskohteet sekä kerättiin Laukaan kunnan nykyiset asumisen vaihtoehdot. Illan aikana työstettiin tulevia toimenpidesuosituksia yhdessä tulevaisuusmuistelun avulla: mitä teimme, että saimme hyvät asumisen palvelut.

Projektin tulosten perusteella erityistä tukea tarvitsevien ja kehitysvammaisten nuorten asumista ja palveluja koskevat keskeiset kehittämistarpeet Laukaassa ovat nuorten ja perheiden tiedottaminen erilaisista asumisen vaihtoehdoista, itsenäisen asumisen ohjauksen resurssien lisääminen ja toiminnan kehittäminen mm. asukkaiden yhteisöllisyyden vahvistamiseksi, tuetun asumisen ja/tai tukiasuntojen tarpeen selvittäminen, pysyvien käytäntöjen luominen asiakkaiden ja heidän perheidensä kuulemiseksi palveluiden järjestämisessä sekä kunnan eri toimialojen ja muiden toimijoiden yhteistyön vahvistaminen asuntojen saatavuuden takaamiseksi.

Sisältö

1 Taustaa asumisen kehittämiseksi	6
1.1. Asumispalvelujen järjestämistä ohjaava lainsäädäntö Suomessa	6
1.2. YK:n vammaissopimus, vammaispoliittinen ohjelma ja asumisen laatusuositukset	7
2 Laukaan kunnan vammaispalvelut	9
2.1. Asumisen vaihtoehdot Laukaassa tällä hetkellä	9
3 Yhteiskehittämistä Laukaassa.....	11
3.1. Taustaa Tarve-projektille	11
3.2. Avoin asumisilta - projektin aloitus	12
3.3. Nuorten asumispajat	13
3.4. Omaisten ja työntekijöiden ilta	14
3.5. Viranomaisten sekä päättäjien tilaisuus sekä haastattelut	17
3.6. Avoin asumisilta - päätöstilaisuus	19
3.7. Kysely asumisen toiveista ja tarpeista - tulokset	20
4 Toimenpidesuositukset - Hyvät asumisen palvelut Laukaassa 2020....	23
4.1. Tulevaisuusmuistelu	23
4.2. Toimenpidesuositukset - hyvät asumisen palvelut Laukaassa 2020	26
Lähteet.....	30
Liitteet	32

Taustaa asumisen kehittämiseksi

Vammaisten ihmisten yhdenvertaisuutta, itsemääräämisoikeutta ja täysivaltaista osallisuutta painottava näkökulma on vahvistunut vammaispoliittisessa keskustelussa 2000-luvulla. Ihmisoikeussopimukset, lainsäädäntö, vammaispoliittiset ohjelmat sekä palvelujen järjestämistä koskevat laatusuositukset painottavat vammaisten ihmisten oikeutta osallisuuteen ja yhdenvertaisuuteen. Tänä päivänä ajatellaan, että palvelujen ja asumisen ratkaisun tulee mahdollistaa ihmiselle hänen omien tavoitteidensa mukainen itsenäinen elämä, ja että palvelunkäyttäjien tulee voida osallistua palvelujensa kehittämiseen, suunnitteluun ja arviointiin.

1.1. Asumispalvelujen järjestämistä ohjaava lainsäädäntö Suomessa

Erityistä tukea tarvitsevien ja kehitysvammaisten suomalaisten asumisen ratkaisujen ja palvelujen järjestäminen perustuu useisiin lakeihin. Lähtökohtana palvelujen järjestämisessä ovat kaikille tarkoitetut yleiset palvelut. Erityislainsäädäntöä sovelletaan silloin, kun henkilö ei saa tarvitsemiaan palveluja yleisen muun lainsäädännön nojalla.

Asumisen ja palvelujen järjestämistä ohjaavia keskeisiä lakeja ovat Suomen perustuslaki, sosiaalihuoltolaki, laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä erityislakeina vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki.

Perustuslaissa turvataan yksilön vapaudet ja oikeudet ja yhdenvertaisuus lain edessä sukupuolesta, iästä, alkuperästä, kielestä, uskonnosta, vakaumuksesta, mielipiteestä, terveydentilasta, vammaisuudesta tai muusta henkilöön liittyvästä syystä riippumatta. Perustuslaki myös velvoittaa julkista valtaa turvaamaan jokaiselle riittävät sosiaalipalvelut, jotka luovat ihmiselle edellytykset toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä. (Suomen Perustuslaki 731/1999.)

Vammaisten ihmisten asumisen järjestämisen kannalta keskeinen on perustuslain 19.4 §, jonka mukaan "julkisen vallan tehtävänä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea omatoimisen asumisen järjestämistä" (Suomen Perustuslaki 731/1999).

Sosiaalihuoltolain 21§ mukaan asumispalveluja järjestetään henkilöille, jotka erityisestä syystä tarvitsevat apua tai tukea asumisessa tai asumisen järjestämisessä. Kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia suhteessa palveluihin, jotka edellyttävät muuttamista ja sisältävät sekä asumisen että palvelut. Tilapäistä asumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat lyhytaikaista, kiireellistä apua.

Sosiaalihuoltolain mukaisia asumispalveluja ovat tuettu asuminen, palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen.

Vammaispalvelulakia tai kehitysvammalakia sovelletaan, mikäli kehitysvammaisen henkilö ei saa sopivia ja riittäviä palveluja muun lain nojalla. Palvelupäätöstä tehtäessä on sovellettava asiakkaan kannalta edullisinta lakia. Vammaispalvelulaki on ensisijainen kehitysvammalakiin nähden.

1.2. YK:n vammaissopimus, vammaispoliittinen ohjelma ja asumisen laatusuositukset

YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa otetaan kantaa vammaisten asumispalveluihin määrittelemällä, että vammaisella henkilöllä on oikeus valita asumismuotonsa, asuinpaikkansa ja kenen kanssa hän haluaa asua. Yleissopimuksella vahvistetaan vammaisten henkilöiden oikeuksien asemaa nimenomaan oikeudellisesti velvoittavina ihmisoikeuksina samoin kuin valtion velvollisuutta toimia näiden oikeuksien edistämiseksi. Yleissopimuksen johtavana periaatteena on syrjinnän kieltö.

Suomessa yleissopimuksen täytäntöönpanoa edistää, suojelee ja seuraa ihmisoikeuskeskus yhdessä valtiovallan kanssa. Yleissopimuksen täytäntöönpanoa valvotaan kansainvälisesti sopimuspuolten vammaisten henkilöiden oikeuksien komitealle (ihmisoikeuskomitea) raportoimalla. Tätä valvontaa täydentää valinnainen pöytäkirja, jonka kautta yksittäinen henkilö tai ryhmä voi tehdä valituksen ihmisoikeuskomitealle kokemastaan yleissopimuksella tunnustettujen oikeuksiensa loukkauksesta.

Vammaispoliittisen ohjelman (VAMPO 2010-2015) tavoitteena oli luoda vahva pohja YK:n vammaissopimuksen kansalliselle edistämiseksi ja toimeenpanolle. VAMPO:n kärjen muodostavat toimenpiteet, joilla varmistetaan seuraavat tavoitteet: YK:n vammaissopimuksen toteuttaminen, vammaisten henkilöiden köyhyyden torjunta, erityispalvelujen ja tukitoimien laadun saatavuuden ja laadun varmistaminen, esteettömyyden laaja-alainen vahvistaminen ja lisääminen ja vammaistutkimuksen- ja tietopohjan vahvistaminen. (THL 2017.)

Sosiaali- ja terveysministeriö ja Kuntaliitto, Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunta (KVANK) sekä Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) ovat määritelleet laatuksiteerejä sekä vammaisten ihmisten asumiselle että palvelujen järjestämiselle. Kaikissa laatusuosituksissa korostetaan eri näkökulmista

- palvelunkäyttäjien mukaan ottamista asumisen ja palvelujen suunnitteluun
- asuntojen ja ympäristön esteettömyyttä ja saavutettavuutta
- palvelujen yksilöllistä suunnittelua ja toteutusta
- osallistumista haluamallaan tavalla lähiyhteisössään ja yhteiskunnassa
- asumista tavallisissa asuinympäristöissä, tavallisissa asunnoissa, valitsemansa asuinkumppanin kanssa

Laukaan kunnan vammaispalvelut

Laukaan kunnassa vammaispalvelujen piiriin kuuluvia erityistä tukea tarvitsevia asiakkaita on kaikkiaan noin 350, joista kehitysvammaisia asiakkaita on hieman yli 130. Tämän lisäksi Laukaassa on erityistä tukea tarvitsevia henkilöitä, joilla ei ole vammaispalveluiden asiakkuutta tällä hetkellä erilaisista syistä johtuen. Osa on valinnut itse palveluiden ulkopuolelle jättäytymisen.

Tulevaisuuden asumisen tarpeita ei vammaispalveluissa pystytä täysin aukottomasti ennustamaan, sillä palveluiden ulkopuolella olevien tarkkaa lukumäärää ei ole tiedossa ja uusia asiakkaita saattaa ilmaantua lyhyelläkin varoitusajalla esimerkiksi normaalin muuttoliikenteen myötä. Palvelutarpeen muuttuessa henkilö saattaa itse hakeutua vammaispalveluihin. Palvelutarpeen selvityspyyntö voi tulla myös läheiseltä tai esimerkiksi kotihoidon kautta. Nämä ennakoimattomat tilanteet tuovat haasteita vammaispalveluiden ja asumispalveluiden järjestämisen kannalta.

2.1. Asumisen vaihtoehdot Laukaassa tällä hetkellä

Asumispalveluilla tarkoitetaan tuki- ja palveluasumista sekä erilaisia palvelu- ja tukitoimia, joiden avulla mahdollistetaan vammaisen henkilön itsenäinen asuminen. Laukaassa asumispalveluita voidaan järjestää erityistä tukea tarvitseville sekä kehitysvammaisille henkilöille asiakkaan omassa kodissa, kunnan omissa ryhmäkodeissa, perhehoidossa tai ostopalveluna yksityisiltä palveluntuottajilta, muilta kunnilta sekä kuntayhtymiltä.

Kunnan omat ryhmäkodit

Laukaan kunnassa on kaksi hiljattain avattua ryhmäkotia, jotka tarjoavat sekä ympärivuorokautista tukea että itsenäisempää asumista kehitysvammaisille. Ryhmäkodeissa asuntojen määrä rajaa asukkaiden määrän. Vuokrasuhteet ovat usein pitkäkestoisia, mahdollisesti jopa elinikäisiä. Asuntojen vapautumista tapahtuu yleensä harvoin verrattuna vanhusten palveluasumiseen, ja esimerkiksi asumistaitojen harjoittelu itsenäisempään asumiseen siirtymiseksi voi viedä vuosia.

Saran asunnot on aloittanut toimintansa lokakuussa 2015. Saran asunnoilla on koti 15 kehitysvammaiselle asukkaalle, jotka tarvitsevat ympärivuorokautista palvelua. Asunnoista 14 on tarkoitettu pitkäaikaiseen asumiseen ja yksi asunto on varattavissa lyhytaikaiseen käyttöön.

Niemen asunnot on aloittanut toimintansa kesäkuussa 2017. Niemen asunnoilla ohjataan ja tuetaan niitä, joilla on jo valmiuksia itsenäisempään asumiseen. Tarjolla on itsenäisempää rivitaloasumista sekä ryhmämuotoista asumista. Kaiken kaikkiaan asuntokokonaisuudessa on koti 13 kehitysvammaiselle henkilölle. Ryhmäkodin puolella on 8 asuntoa ja rivitalossa kolme yksiötä sekä yksi kaksio, joissa asuu tällä hetkellä yhteensä 5 asukasta.

Tällä hetkellä kaikissa asunnoissa on asukas.

Itsenäisen asumisen tuki

Itsenäisen asumisen ohjaaja työskentelee itsenäisesti asuvien kehitysvammaisten kodeissa, tehtävänä ohjata ja tukea asiakasta selviytymään mahdollisimman itsenäisesti omassa elinympäristönsään. Aukkaat asuvat joko vuokralla tavallisessa asuntokannassa tai omistusasunnossa.

Itsenäisen asumisen ohjaajalla on tällä hetkellä 17 asiakasta.

Ostopalvelut

Ostopalveluna hankitaan asiakkaan tarpeiden mukaan tällä hetkellä tehostettua palveluasumista, palveluasumista sekä tukiasumista yksityisiltä palveluntuottajilta ja kuntayhtymiltä. Ostopalveluita hankitaan myös Laukaan ulkopuolelta.

Asiakkaita ostopalveluissa on vammaispalveluiden kautta yhteensä 31 sekä kehitysvammapalveluiden kautta yhteensä 28.

Perhehoito

Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon, kasvatuksen tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä joko hoidettavan omassa kodissa tai perhehoitajan yksityiskodissa. Perhehoito voi olla myös ammatillista.

Pitkäaikaisessa perhehoidossa asiakkaita on tällä hetkellä 3. Asiakkaat ovat aikuisia.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa on 10 asiakasta. Asiakkaat ovat pääosin lapsia ja nuoria.

Määrät elävät herkästi perheiden elämäntilanteiden ja tarpeiden mukaan.

Lisäksi saatavilla on harkinnanvaraista **lyhytaikaista tilapäishoitoa** muualla kuin perhehoidossa tai kotiin annettavana palveluna. Tilapäishoitoa on myönnetty tällä hetkellä 10 henkilölle. Määrä vaihtelee perheiden ja asiakkaiden elämäntilanteiden mukaan.

Kehitysvammaisten asuminen, asiakasmäärät 5/2018:

Saran asunnot 14 pitkäaikaista + 1 asunto lyhytaikaiseen asumiseen = 15 asukasta

Niemen asunnot 8 ryhmäkodissa + 5 rivitalossa (4 asuntoa) = 13 asukasta

Itsenäisen asumisen ohjauksessa 17 asiakasta

Ostopalvelut yhteensä 28 asiakasta

(tehostettu palveluasuminen, palveluasuminen, tukiasuminen)

Pitkäaikainen perhehoito 3 asiakasta

Lyhytaikainen perhehoito 10 asiakasta

Lyhytaikainen tilapäishoito 10 asiakasta

Vammaispalveluiden kautta järjestetty asuminen, asiakasmäärät 5/2018:

Ostopalvelut yhteensä 31 asiakasta

- Palveluasuminen 25 asiakasta
- Kotiin myönnetty palveluasuminen 4 asiakasta
- Lyhytaikainen palveluasuminen 2 asiakasta

Saran ja Niemen asunnot, Laukaan kunta

Yhteiskehittämistä Laukaassa

3.1. Taustaa Tarve-projektille

Ajatus Tarve-projektista syntyi Laukaassa loppuvuonna 2017, jolloin havahduttiin tilanteeseen, jossa aiemmista asumisen tarpeiden selvityksistä oli kulunut aikaa jo useampi vuosi ja tiedossa oli kuitenkin, että mahdollisia uusia asumispalvelujen käyttäjiä asiakaskunnassa oli jo olemassa ja lapsuudencodeissa lapsia ja nuoria kasvamassa, joiden kohdalla tilanne olisi tarpeen kartoittaa.

Kuntaan oli rakennettu vuosina 2015 ja 2017 uudet ryhmäkodit kehitysvammaisille, mutta jokaisessa asunnossa oli parhaillaan jo asukas. Koska kehitysvammaisten kohdalla asumispalveluiden tarve on usein elämänmittaista ja monet asukkaista vielä nuoria, ei asuntoja vapaudu samaan tahtiin kuin esimerkiksi vanhusten palveluasumisessa. Oli siis tärkeää tietää, kuinka paljon uusia asumispalveluiden käyttäjiä Laukaaseen on lähitulevaisuudessa tulossa ja/tai jäämässä, jotta pystytään varhaisessa vaiheessa aloittamaan valmistelut asuntojen ja palveluiden järjestämiseksi kaikille tarvitseville sekä tukemaan nuorta itsenäistymisprosessissa.

Laukaassa oli tietoa aiemmin Äänekoskella tehdystä Tarve-projektista, josta oli saatu hyviä tuloksia. Vammaispalvelutiimi totesi projektin sopivan myös Laukaan tarpeeseen. Prosessi eteni vauhdikkaasti ja yhteistyökumppanitkin lähtivät mukaan projektin hakemiseen mielellään. Projektivastaa aloitti työnsä 1.2.2018. Valmisteluja oli kuitenkin tehty jo ennen sitä, jotta projekti saatiin käyntiin heti työntekijän aloittaessa Laukaassa.

Yhteistyökumppaneiksi Tarve-projektiin valikoitui Aspa-säätiön ja Laukaan kunnan vammaispalveluiden edustajien (palvelupäällikkö ja vammaispalveluohjaaja) lisäksi itsenäistymis- ja muuttoprosessin läpi käynyt kokemusasiantuntija, Laukaan vammaisneuvosto, Keski-Suomen kehitysvammaisten tukipiiri sekä Keski-Suomen kehitysvammaisten tuki ry.

Tarve-projektin tarkoitus ja tavoitteet Laukaassa olivat

- mahdollistaa asumisen palveluja tarvitsevien ihmisten osallistuminen ja vaikuttaminen palvelujensa suunnitteluun ja kehittämiseen
- käynnistää kunnassa asumisen palvelujen yhteiskehittämistä, johon osallistuvat palvelunkäyttäjät ja heidän omaisensa, järjestöt, palveluntuottajat ja työntekijät sekä viranomaiset ja päättäjät.
- kartoittaa 15-30 –vuotiaiden erityistä tukea tarvitsevien ja kehitysvammaisten nuorten ja nuorten aikuisten tulevia asumisen tarpeita ja toiveita
- tuottaa tietoa tulevista asumisen tarpeista päätöksenteon tueksi
- aktivoida vertaistuellista toimintaa ja sen pariin ohjaamista

3.2. Avoin asumisilta – projektin aloitus

Projekti käynnistyi avoimella asumisillalla 15.2. Laukaan Kuntalassa. Asumisillassa avattiin Tarve-projektin ideaa ja kulkua, esiteltiin projektin yhteistyökumppaneita pienten puheenvuorojen kautta, kerrottiin kunnan aiemman ryhmäkoti-projektin tarinaa asiakkaiden osallisuuden näkökulmasta sekä tietysti heräteltiin jo yhteistä keskustelua siitä, mitä Tarve-projektilta odotetaan ja millaisia kehittämiskohteita Laukaasta löytyy.

Saimme nauttia myös laukaalaisen nuoren musiikkiesityksestä sekä kuulla haastattelun muodossa projektin kokemusasiantuntijan tarinan omasta itsenäistymis- ja muuttoprosessistaan. Kokemusasiantuntija tiivistikin oman kokemuksensa upeasti haastattelun päätteeksi: ”Kerro mahdollisimman monelle haaveistasi niin varmasti joku osaa auttaa!”.

Iltaan osallistui yhteensä 20 vierasta.

Pienryhmätyöskentelyssä pohdimme **tärkeimpiä kehitettäviä asioita erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden asumisessa Laukaassa**. Keskustelussa nousi esiin seuraavia asioita:

- asuntojen saatavuus
- avun ja ohjauksen saatavuus kodin ulkopuoliseen toimintaan (harrastukset)
- vertaistuellisen toiminnan vaihtoehdot nuorelle ja perheelle
- yhteisöasumista uudessa muodossa, yksilölliset tarpeet huomioiden
- asuinalueen merkitys; viihtyisyys, rauhallisuus, turvallisuus, palvelujen läheisyys
- tukiasuminen; välimuoto ryhmämuotoisen asumisen ja itsenäisen asumisen väliltä uupuu
- tukea asuntojen hankintaan itsenäisesti asuvien kohdalla
- asumiseen tukiratkaisuja myös alaikäisille; kevyitä ratkaisuja, perhehoidon hyödyntäminen, perheiden jaksamisen tukeminen
- asumismuodon muutosmahdollisuus elämäntilanteen ja elämänvaiheen mukaan sekä kuntarajojen ylittämisen mahdollisuus
- erityistä tukea tarvitsevien nuorten toiveet ja haaveet samanlaisia kuin kellä tahansa
- nuoret tiedostavat hyvin oman tuentarpeensa, mutta toiveet ovat silti mahdollisuuksien mukaan itsenäisessä asumisessa - näiden asioiden ei tulisi olla ristiriidassa keskenään vaan ne yhdessä tuottavat hyvän elämän

”Itsenäisen asumisen ja tuen tarpeen ei tulisi olla ristiriidassa keskenään vaan ne yhdessä tuottavat hyvän elämän!”

3.3. Nuorten asumispajat

Nuorille järjestimme toiminnallisia asumispajoja muun muassa Peurungassa keilauksen merkeissä, oppilaitoksissa koulupäivän lomassa, työ- ja päivätoiminnassa sekä henkilökohtaisemmin kahvikupin ääressä. Kaikkien nuorten kanssa keskustelimme samoista asumisen teemoista. Toteutustavat vaihtelivat nuorten kykyjen mukaan. Osa nuorista oli puhumattomia, mutta hekin pääsivät ilmaisemaan toiveita ja unelmiaan sopivien menetelmien avulla. Käytimme työskentelyssä apuna muun muassa kuvakortteja ja leikekuvia, osa nuorista halusi kirjata toiveensa mind mapin muotoon, osa halusi tehdä unelmakarttoja. Pääasia oli, että jokainen nuori tulee kuulluksi.

Tavoitimme tapaamisten kautta yhteensä 17 nuorta.

Teemat, joita nuorten kanssa pohdimme olivat:

- Missä haluaisit asua?
- Millaisessa talossa haluaisit asua?
- Mitä asunnostasi löytyy?
- Mitä asuntosi ikkunasta näkyy?
- Kenen kanssa haluaisit asua?
- Millaista apua tai tukea tarvitset asumisessa?
- Mitkä asiat ovat tärkeimpiä asumisessa?

Nuorten toiveet olivat ikäluokalleen hyvin tavanomaisia. Suurin osa toivoi omaa asuntoa, jossa voisi asua yksin tai mahdollisesti kumppanin tai lemmikin kanssa. Asunnossa oli tärkeää olla oma keittiö, wc, suihku, monelle myös sauna oli tärkeä. Lähes kaikki halusivat jäädä asumaan Laukaa-seen joko kirkonkylälle tai kirkonkylän ulkopuolelle esimerkiksi Lievestuoreelle. Jyväskylä nähtiin potentiaalisena vaihtoehtona.

Toiveet asuntojen, tilojen ja sisustuksen suhteen olivat tarkkoja ja yksilöllisiä. Jokaisella oli oma makunsa. Nuoret vertailivat taitavasti eri asumismuotojen hyviä ja huonoja puolia. Tärkeää asumisessa oli hyvät liikenneyhteydet, toimivat tietoliikenneyhteydet sekä palvelujen läheisyys. Nuoret arvostivat turvallisuuden tunnetta, yksityisyyttä, mahdollisuutta kanssakäymiseen halutessaan, rauhaa sekä sitä, että saa pitää eläimiä.

Myös omaan pihaan liittyvät asiat olivat monille tärkeitä kuten kasvihuone, kasvimaat, terassi, grillipaikka, parveke, pihakeinu.

Kysyttäessä vanhempien tulevasta roolista nuorten elämässä vastaus oli selkeä: "Kylään saa tulla mutta ei asumaan".

Tuen tarvetta nuorten oli haastava itse ilmaista. Osittain tuen tarpeen hahmottaminen oli vaikeaa luultavasti siksi, koska suurin osa nuorista asui vielä lapsuudenkodissa eikä tietoa itsenäisen asumisen vaatimuksista ollut. Osa ei myöskään halunnut kertoa tarpeistaan muiden nuorten kuullen.

Kysyimme myös jokaiselta nuorelta **”Jos voisit toteuttaa yhden asumisunelmasi, niin mikä se olisi?”** ja kaikilta löytyi unelma, pienempi tai suurempi:

- kasvihuone
- kanoja
- kukkia ja viherkasveja
- oma kissa
- sauna
- keinutuoli ja puukori
- ”piano ja lasivitriinit pitää mahtua”
- sohva
- telkkari ja kahvinkeitin
- oman talon rakentaminen
- oma keittiö
- hirsitalo
- asuminen ja opiskelu ulkomailla, esim. Ruotsissa
- riittävä tuki joka mahdollistaisi itsenäisen asumisen
- kesäeläimet; kanat, lampaat
- asunto vanhassa ohjussiilossa Jenkeissä
- uusi suihku ja sauna nykyiseen taloon
- leffateatterihuone
- ”..että saisi asua itsekseen”

Nuoret osallistuivat aktiivisesti yhteiseen pohdintaa tulevaisuuden asumisesta ja kertoivat rohkeasti toiveistaan ja unelmistaan. Tapaamisiin osallistui myös monia nuoria, jotka olivat tyytyväisiä nykyiseen asumiseensa, mutta halusivat tulla kuitenkin vaikuttamaan Laukaan palveluiden kehittämiseen.

3.4. Omaisten ja työntekijöiden ilta

Nuorten tapaamisten jälkeen järjestimme omaisten ja työntekijöiden illan 28.3. Laukaan Hyvinvointi- ja perhekeskuksella. Iltaan oli kutsuttu muun muassa projektiin osallistuneiden nuorten vanhempia ja läheisiä, kunnan vammaispalveluissa ja asumispalveluissa työskenteleviä henkilöitä, perhehoitajia sekä yksityisten toimijoiden edustajia. Osallistujia oli yhteensä 25.

Alustuspuheenvuoron illassa piti Kehitysvammaisten Tukiliiton aluekoordinaattori Jonna Suhonen. Alustus käsitteli itsemääräämisoikeuden vahvistamista ja tuettua päätöksentekoa. Esittelim-

me osallistujille myös nuorten kertomia asumisen toiveita ja tarpeita. Näiden pohjalta oli otollista siirtyä illan varsinaiseen ohjelmaan: **Laukaan nykyisten asumisen palveluiden tarkasteluun nuorten näkökulma huomioon ottaen sekä tulevaisuuden palveluiden ideointiin.**

Pohdimme pienryhmissä sekä yhteisesti seuraavia teemoja:

Tärkeimpiä huomioitavia asioita erityistä tukea tarvitsevien nuorten asumisessa ja sen järjestämisessä Laukaassa:

- oma koti kaikille – asuntojen riittävyys
- aidot vaikutusmahdollisuudet
- vaihtoehtoja monipuolisesti, mahdollisuus valita, ei "ota tai jätä" -tilannetta
- asumista elämänkaaren mukaisesti, elämäntilanteet huomioiden
- laadukas nettiyhteys
- irti päästäminen vanhempien näkökulmasta
- vanhempien oikeus omaan elämään
- yksilöllisyyden ja asiakkaan omien toiveiden huomioiminen, erinäköisiä ratkaisuja jotta se toteutuu
- itsenäistymisen tukeminen – asumisvalmennus, asumiskokeilut, asumistaitojen harjoittelu, muuttovalmennus
- syrjäytymisen ehkäiseminen, vapaa-ajantoiminta, yhteisöllisyyden lisääminen
- turvallisuuden takaaminen
- jotain muuta kuin asuntolatyypistä asumista
- nuorten ääni kuuluviin, osallisuus palvelun kehittämisessä
- mahdollisuus asua kumppanin kanssa
- Laukaassa perhehoito toiminut hyvin; hyvää harjoittelua siihen, että on muutaman yön pois kotoa muuallakin kuin esim. isovanhemmilla
- "herkkyyskaudet" – oltava valmiina kun halu ja valmius itsenäistymiseen tulee

Kehittämistarpeita, ongelmakohtia ja haasteita Laukaassa erityistä tukea tarvitsevien asumiseen liittyen:

- "kopin ottaminen", valmius ottaa vastaan asiakkaita vammaispalveluissa
- vammaispalvelun työntekijät voisivat osallistua esim. vanhempainiltoihin, tutustua jo etukäteen lapsiin ja nuoriin, esittäytyä perheille
- valmistautuminen itsenäistymiseen ja muuttoon jo ennen 18v ikää
- nuoret haluavat jäädä Laukaaseen – ryhmäkodeissa ei yhtään tyhjää asuntoa – jotain tehtävää
- tuetun asumisen kehittämistä, lisää resurssia, enemmän kevyttä tuettua asumista kuin liian raskasta tukea

- ikäryhmän huomioiminen asumisessa
- pieniä asuntoja lähekkäin; oma rauha, kaverit lähellä
- tuen tarjoaminen ja järjestäminen tavallisiin asuntoihin esim. henkilökohtaisen avun tai itsenäisen asumisen ohjaajan avulla
- henkilökohtaisen avun lisääminen ja tämän kehittäminen
- perhehoitoa taajama-alueille jotta voisi harjoitella esim. itsenäistä asiointia samalla
- perhehoitoa hoidettavan kotiin
- perhehoito matalan kynnyksen muoto harjoitella itsenäistymistä
- Laukaan kiinteistöissä esteettömyysongelmia esim. hissittömyys
- polku kotoa itsenäiseen asumiseen suunniteltuna
- sos-lapsikylä malli – voisiko hyödyntää asumista mietittäessä
- vapaaehtoistyötä täydentämään ammatillista palvelua?

Ihannetila – hyvin järjestetty asuminen Laukaassa:

- kokonaisuus huomioitu, asumiseen kuuluu paljon muutakin kuin asunto
- yksilölliset tarpeet huomioidaan asumisen järjestämisessä
- todellinen valinnanmahdollisuus
- tuki tulisi asukkaan luo, riippumatta missä asuu
- turvallisuuden tunne
- oma tupa, oma lupa
- sopivassa suhteessa rauhaa ja tukea
- asumisvalmennuksen ja asumiskokeilujen kautta itselle sopivan vaihtoehdon löytäminen, mahdollisuus tutustua useampiin vaihtoehtoihin
- voi elää itsensä näköistä elämää
- vapaa-aika; harrastuksiin pääsemisen mahdollistaminen jokaiselle
- älykoti-ominaisuuksia sopivassa suhteessa ja tarpeen mukaan – manuaalisuus sopii monelle paremmin
- yhteisöllisyyden lisäämiseen ja yksinäisyyden ennaltaehkäisyyn kiinnitetty huomiota
- ei jonoja palveluihin, minkä aikana elämäntilanne ehtiikin muuttua
- kun palvelu pelaa se on myös kunnalle imagokysymys
- yhteisöllistä asumista erityistä tukea tarvitseville vrt. senioritalo kevyellä tuella

Osallistumiskanavat – palvelunkäyttäjien, omaisten ja työntekijöiden kuulemisen varmistaminen jatkossa:

- nettiverkostoitumisen vaihtoehdot
- toisille myös kasvotusten tapaaminen esim. teemailtojen merkeissä hyvä vaihtoehto
- perheillä yksilölliset tarpeet
- matalan kynnyksen yhteydenotto, selkeästi nimetty yhteyshenkilö vammaispalveluissa
- omaisten suorat yhteydenotot työntekijöihin
- vapaamuotoiset tapaamiset
- palautekyselyt
- asiakasraatityöskentely
- avoimet prosessit kunnassa; omaisten ja asiakkaiden osallistaminen

3.5. Viranomaisten ja päättäjien tilaisuus sekä haastattelut

Nuorten, omaisten ja työntekijöiden kuulemisen jälkeen järjestimme tilaisuuden viranomaisille ja päättäjille. Tilaisuus pidettiin 3.4. Laukaan Kuntalassa. Osallistujia oli saapunut paikalle yhteensä 16. Mukana oli muun muassa perusturvajohtaja, sosiaalityön johtaja, vammaispalveluiden viranhaltijoita, perusturvalautakunnan ja vammaisneuvoston jäseniä. Myös kaavoituksesta oli tullut edustaja paikalle.

Tilaisuudessa kuulumme alustuksen kehittäjäkumppanuudesta Keski-Suomen sairaanhoitopiirin terveyden edistämisen suunnittelija Susanna Mutasen kertomana. Tuttuun tapaan esittelimme osallistujille myös aiemmissa tilaisuuksissa esiin nousseita kehittämiskohteita sekä projektin tuloksia. Tarkastelimme nuorten asumisen mahdollisuuksia nyt ja tulevaisuudessa erityisesti resurssien näkökulmasta.

Resurssien näkökulmasta tämän hetkiset palvelut kalleimmasta edullisimpaan sekä vuorokausihinnaltaan että vuositasolla tarkasteltuna (suluissa asiakasmäärät 5/2018):

- Ostopalvelut (28)
- Kunnan omat yksiköt (27)
- Perhehoito
 - lyhytaikainen (10)
 - pitkäaikainen (3)
- Itsenäisen asumisen ohjaus (17)

Muiden tilaisuuksien tapaan keskustelimme pienryhmissä ja yhteisesti asumisen teemoista.

Tärkeimpiä huomioitavia asioita erityistä tukea tarvitsevien nuorten asumisessa Laukaassa:

- halutaan asua Laukaassa, keskustassa, mielellään hissillinen esteetön talo
- mahdollisuus asua Laukaassa, jos nuori haluaa
- riittävästi asuntoja kaikille, kunnan sekä yksityisten omistamia, oma asunto jos mahdollista
- nuorten tarpeet huomioitava asumismuodon valinnassa
- ei ylihoideta, mikäli nuori selviää kevyemmälläkin tuella (nuoren etu mutta myös resurssiky-symys) – itsenäisen asumisen ohjaus
- henkilökohtaisen avun saatavuus
- mahdollisuuksien antaminen nuorelle myös asumisessa, positiivisten riskien otto
- vaihtoehtoja ja yksilöllisyyttä palveluissa
- vaikuttamisen mahdollisuus palveluihin ja niiden järjestämiseen
- nuorten osallisuus asumisen suunnittelussa, missä ja miten asutaan
- ei voida jäädä odottamaan sotea – ihmiset ja asumisen tarpeet eivät katoa minnekään

Mitä vaihtoehtoja Laukaassa on palveluiden järjestämiseksi:

- tukiasumista järjestettävä lisää
- halukkuutta hajauttaa asumista eri taajamiin, palveluita ei kuitenkaan välttämättä tarjolla riittävästi kirkonkylän ulkopuolella, painetta myös keskittämislle
- itsenäisen asumisen ohjauksen resursseja lisättävä
- nuorille mahdollisuus ”kokeilla” asumisen vaihtoehtoja (asumiskokeilut, asumisvalmennuk-set)
- palveluissa säilytettävä kaikki mahdolliset vaihtoehdot, jotta jokaiselle löytyy sopiva asumis-muoto (kunnan omat asunnot/yksiköt, ostopalvelut, omaishoito, perhehoito, vuokra-asun-not, omistusasunnot)

Tilaisuuteen toivottiin yhteiskehittämisen hengessä osallistuvan monipuolisesti viranhaltijoita eri toimialoilta, joten sovimme tilaisuuden jälkeen muutamia henkilökohtaisia haastatteluja muun muassa kunnan rakennuttajan, kaavoitusjohtajan, talous- ja hallintojohtajan sekä Laukaan Vuok-rakodit Oy:n kanssa saadaksemme perusturvaa laajemman näkemyksen erityistä tukea tarvitsevien asumisesta Laukaassa ja jakaaksemme tietoa erityisryhmien asumisesta myös muiden toimialojen edustajille.

Haastattelut vahvistivat aiemmin esiin nousseita seikkoja:

- Laukaassa pulaa pienistä asunnoista palvelujen läheisyydessä
- laaja pitäjä, asumisen sijoittuminen haaste, paine keskittämislle
- kiinteistöjen hissittömyys tuo haasteita
- olemassa olevaa/tulevaa tavallista asuntokantaa kannattaa hyödyntää tarjoamalla tuki asukkaan kotiin
- tiedonkulkua eri toimijoiden välillä lisättävä asuntojen saatavuuden takaamiseksi vammais- palveluiden asiakkaille
- kirkonkylän ja Lievestuoreen keskustaa kehitetään vastaamaan paremmin kuntalaisten tarpeita
- Laukaan kunnassa hyvät, uudet ryhmäkodit, jotka rakennettu vastaamaan aiempaan asuntotarpeeseen – ei tyhjiä asuntoja, joten tulevaisuutta mietittävä

Laukaan kunta

3.6. Avoin asumisilta - päätöstilaisuus

Projektin viimeinen asumisilta, kaikille avoin päätöstilaisuus järjestettiin 17.4. Laukaan Hyvinvointi- ja perhekeskuksella. Tilaisuuteen osallistui 25 henkilöä; nuoria, heidän läheisiään, viranhaltijoita, ilahduttavan monta päättäjää ja vammaisneuvoston jäsentä sekä muita asiasta kiinnostuneita.

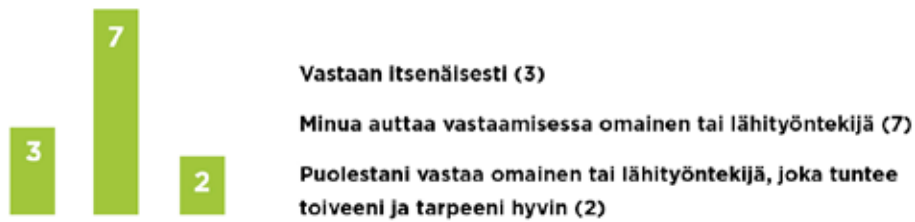
Päätösillassa saimme kuulla alustuksen oman näköisestä elämästä Aspa Palvelut Oy:n kehittämispäällikkö Sirpa Wallendahlin pitämänä. Lisäksi Kehitysvammaisten Tukiliiton kansalaistoiminnan päällikkö Lea Vaitti kertoi perheiden vertaistuen mahdollisuuksista paikallisesti ja verkossa.

Esittelimme kuulijoille projektin aikana pidettyjen asumispajojen tuloksia. Työstimme tulevaisuusmuistelu –työskentelyn avulla asumispajoissa nousseita toiveita, tarpeita ja kehittämiskohteita eteenpäin tulevia toimenpidesuosituksia varten. Tulevaisuusmuistelusta ja toimenpidesuosituksista enemmän tietoa kappaleessa 4.

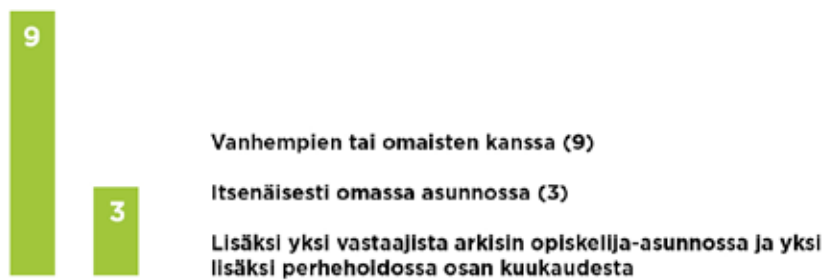
3.7. Kysely asumisen toiveista ja tarpeista – tulokset

Osana Tarve-projektia lähetettiin kaikille 35:lle kohderyhmään kuuluvalle nuorelle myös kysely asumisen toiveista ja tarpeista (lomake liitteenä). Vastauksia saimme yhteensä 12. Vastanneista 8 nuorta oli osallistunut myös Tarve-projektin asumispajaan ja loput 4 osallistuivat projektiin ainoastaan kyselyn kautta.

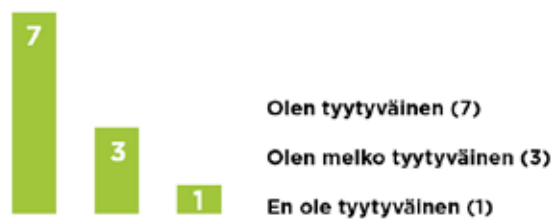
Vastaaminen

Nykyinen asumismuoto

Tyytyväisyys nykyiseen asumiseen

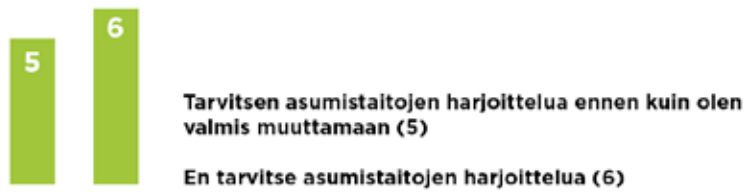

“En ole aina perillä minne olen töistä menossa; kotiin vai hoitoon.”

“Koska haluan asua itsenäisemmin ja muuttaa kotoa pois, kun on ikää niin paljon, että voisi jo muuttaa.”

“Kiva olla ja asua.”

Asumistaitojen harjoittelu

“En vielä tiedä millaisessa kodissa asun, joten en osaa tarkemmin sanoa.”

“Nyt en osaa sanoa vielä mitään.”

Tuleva asumismuoto

Nykyisellä tavalla: 5

Nykyisellä tavalla mutta jotain muutosta kotiin toivoi: 2

Omassa asunnossa täysin itsenäisesti haluaisi asua: 3

Omassa asunnossa henkilökohtaisen avun tai muun tuen turvin: 5

Omassa asunnossa ryhmäkodin läheisyydessä: 1

Omassa asunnossa ryhmäkodissa, jossa henkilökuntaa koko ajan paikalla: 3

Muuton ajankohtaisuus

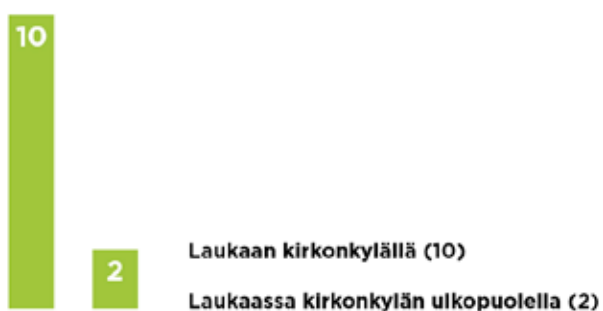
0-1 vuoden sisään: 3

1-2 vuoden sisään: 3

3-5 vuoden sisään: 2

Yli 5 vuoden kuluttua: 4

Asuinpaikkakunta tulevaisuudessa

Laukaan kirkonkylällä (10)

Laukaassa kirkonkylän ulkopuolella (2)

Asuinkumppani

Tuen tarve

- aamuherätys ja päivän alkuun laittaminen
- asioinnit; kaupassa käyminen, pankkiasiointi
- lääkärikäynnit ja ajanvaraukset
- lukeminen ja kirjoittaminen
- paperiasiat; laskujen maksaminen, veroilmoitus, vuokrasopimus
- ruokailu, pukeminen
- henkilökohtaiset asiat
- päivittäiset toiminnot
- vaatehuolto

Mitkä ovat tärkeimpiä asioita asumisessa mielestäsi?

- turvallisuus
- rauha
- viihtyisyys
- sopivasti tilaa
- oma pieni piha
- sauna
- siisteys
- esteettömyys
- opiskelupaikan läheisyys
- valaistus
- kodinkoneiden helppokäyttöisyys
- oma wc, suihku, oma keittiö
- ei eläimiä/mahdollisuus lemmikkeihin
- oma perhe
- riittävästi henkilökuntaa vapaa-ajan toimintaan
- mukavat naapurit

4

Toimenpidesuosituksset - Hyvät asumisen palvelut Laukaassa 2020

Tarve-projektin toimenpidesuosituksset kunnalle syntyvät avointen asumisiltojen, toiminnallisten asumisen pajojen, yksilöllisten haastattelujen sekä kyselyn tulosten pohjalta. Projektin tilaisuuksiin osallistuneet tuottavat yhdessä hyvän asumisen tulevaisuuden kuvan, jota toimenpidesuositusten avulla konkreettisesti tavoitellaan.

Seuranta toteutetaan vuoden kuluttua Tarve-projektin päättymisestä.

4.1. Tulevaisuusmuistelu

Päätöstilaisuudessa pidetyssä tulevaisuusmuistelu -työskentelyssä työstettiin eteenpäin aiemmissa asumisen pajoissa esiin nousseita toiveita, tarpeita ja kehittämiskohteita. Tämä viimeinen vaihe ennen lopullisten toimenpidesuositusten muotoutumista toteutettiin pienryhmissä, jotka koostuivat palvelunkäyttäjistä, läheisistä, työntekijöistä, viranhaltijoista, päättäjistä sekä yhteistyökumppaneiden edustajista.

Tulevaisuusmuistelussa pohdittiin alla olevia positiivisia väittämiä, joiden ajateltiin olevan todellisuutta Laukaassa vuonna 2020. Tarkoituksena oli miettiä, mitä on tehty, jotta on saavutettu väittämän mukainen tavoite sekä ketkä ovat olleet keskeisiä toimijoita toteutuksessa.

Laukaassa on järjestetty nuorille ja perheille polku lapsuudenkodista itsenäiseen asumiseen.

Mitä teimme?

- Resursseja lisättiin ja sopivan kokoisia asuntoja hankittiin.
- Palveluohjaajien määrää lisättiin tukemaan polulla. Ohjaus on oikea-aikaista, riittävää ja yksilöllistä resurssien lisäämisen ansiosta.
- Kaikilla nuorilla on mahdollisuus asumiskokeiluihin, koska asuntoja ja ohjaajien resursseja on lisätty.
- Lyhytaikaisen asumisen paikkoja kunnassa lisättiin.
- Perhehoitoa hyödynnetään enemmän itsenäisen elämän taitojen harjoittelussa.
- Perheille tehtiin paperinen esite erilaisista asumisen muodoista.
- Tahtotila itsenäisyyteen lapsuudesta lähtien oli löydetty yhteisesti ja perheitä tuettiin tässä kuntapolitiikasta lähtien.
- Itsenäisyyteen kannustetaan kotona vanhempien toimesta.

- Yhteistyö perheiden ja viranhaltijoiden kesken on tiivistä ja molemminpuolista.
- Vertaistukea hyödynnetään ja sen pariin osataan ohjata.
- Yritykset ovat lähteneet mukaan työllistämään nuoria.
- Vapaa-aikatoimi järjestää nuorille tapahtumia tukemaan itsenäistä toimimista.
- Koulut ja vammaispalvelut tekevät yhteistyötä (esim. vanhempainillat), mikä parantaa tiedon jakamista ja ohjausta.
- Kolmas sektori järjestää koulutuksia ja kursseja nuorille. Seurakunta tukee aktiivisesti nuoria toiminnallaan.

Laukaassa on toimiva itsenäisen asumisen ohjaus sekä asuntoja itsenäiseen asumiseen.

Mitä teimme?

- Itsenäisen asumisen ohjaukseen palkattiin lisää työntekijöitä.
- Työntekijöiden lisäämisen lisäksi panostettiin itsenäisen asumisen ohjauksen laatuun ja uusiin työmenetelmiin.
- Ohjausta pystytään antamaan asiakkaan tarpeen mukaan, asiakkaalle on enemmän aikaa, ohjaajalla vähemmän asiakkaita.
- Laukaan vuokratyöntekijät Oy otti aktiivisen roolin asuntojen uudistustuotannossa ja palvelunkäyttäjät tarttuivat innolla tilaisuuteen.
- Asuntoja rakennettiin Laukaan keskustaan palvelujen läheisyyteen lisää.
- Muodostettiin toimiva yhteistyöverkosto eri asunnonomistajien kanssa.
- Palkkioperusteinen naapuriapu oli tehty mahdolliseksi.
- Vapaa-ajan toimintaa ja vertaistuen mahdollisuuksia lisättiin.
- Vapaaehtoistyö

Laukaassa on saatavilla nuoren tarpeisiin vastaavaa tuettua asumista.

Mitä teimme?

- Kaikilla kunnan päättäjillä ja työntekijöillä on tietoa kehitysvammaisten asumisen suuntavoista.
- Tuetun asumisen tarve kartoitettiin ennen kaavoitusta.
- Sopivia asuntoja järjestettiin lisää; hyödynnettiin normaalia asuntokantaa ja vuokramarkkinoita, hyödynnettiin tulevia rakennushankkeita.
- Asumisen palvelujen ja ohjaajien määrää lisättiin.
- Uudet työmenetelmät on otettu käyttöön ohjaustyön tueksi, esim. mobiilisovellukset.
- Yrittäjämyynteisyys.
- Out of the box –ajattelu.

Laukaassa on käytäntönä asiakkaiden, omaisten ja työntekijöiden kuuleminen asumisen palveluiden järjestämisessä (suunnittelu, toteutus, arviointi ja kehittäminen).

Mitä teimme?

- Sujuva tiedonkulku ja yhteydenpito
- Moniammatillinen työryhmä eri sidosryhmistä ja asiakkaista, joka kokoontuu säännöllisesti.
- Kuntapäätäjät osallistuvat aktiivisesti työryhmän kokouksiin.
- Nimetty vastuullinen huolehtii tiedonkulusta.
- Henkilökohtainen tapaaminen asumispalveluista vastaavan ihmisen kanssa, yhteinen oma suunnittelu ja toteutus
- Kokemusasiantuntijoita hyödynnetään paremmin.
- Kunnan viranhaltijat ovat ottaneet tavaksi järjestää yhteistapaamisia säännöllisesti muutamia kertoja vuodessa esimerkiksi teemailtojen merkeissä.
- Palveluiden arvioinnissa hyödynnetään edelleen asiakaskyselyitäkin, mutta niitä on kehitetty sellaisiksi, että kaikki asiakkaat kykenevät niihin vastaamaan.

Laukaassa eri toimialojen ja toimijoiden välinen yhteistyö mahdollistaa sujuvan asuntojen saannin.

Mitä teimme?

- Yhteistyön tekemistä jatkettiin Tarve-projektin jälkeenkin.
- Laukaassa toimii säännöllisesti kokoontuva yhteistyöryhmä.
- Yhtenäiset pelisäännöt ja kaikkien osapuolten koulutus takaavat palvelun hyvän laadun.
- Vapaista asunnoista sekä tulevista rakennushankkeista tiedotetaan kaikkia asiasta hyötyviä (mm. vammaispalvelut) varhaisessa vaiheessa.
- Laukaan Vuokrakodit Oy on tiiviisti mukana yhteistyössä.
- Asuntoja ostettiin kaikille tarvitseville.
- Vuonna 2018 saatiin Tarve-projektista konkreettiset tavoitteet, joita kohti menttiin.

4.2. Toimenpidesuosituksset – hyvät asumisen palvelut Laukaassa 2020

Toimenpidesuositusten toteuttaminen edistää laukaalaisten erityistä tukea tarvitsevien ja kehitysvammaisten nuorten ja nuorten aikuisten mahdollisuuksia vaikuttaa ja osallistua kuntalaisina palveluidensa järjestämiseen sekä mahdollistaa nuorten toiveiden mukaista asumista.

TOIMENPIDE 1:

Laukaan kunnan vammaispalvelut suunnittelee ja julkaisee nuoren itsenäistymisprosessia tukevan esitteen, joka toimii nuorelle ja hänen läheisilleen tietopakettina sekä työntekijöille apuvälineenä itsenäistymisen puheeksi ottamisessa.

Esitteessä esitellään eri asumismuotoja, kerrotaan asumistaitojen harjoittelun mahdollisuuksista sekä avataan näitä koskevat käsitteet.

Esitteessä kerrotaan myös muista itsenäistymisprosessia tukevista vaihtoehdoista kuten vertaistuen eri mahdollisuuksista.

Työryhmään suositellaan otettavaksi mukaan asiasta kiinnostuneita nuoria, heidän läheisiään ja/tai itsenäistymisprosessin läpi käynyt kokemusasiantuntija.

Esite on ammattimaisesti taitettu, selkeäkielinen sekä kuvitettu.

- Tarve esitteelle nousi projektin aikana pidetyistä asumispajoista. Läheisillä ja nuorilla ei ole tarpeeksi tietoa Laukaassa tarjolla olevista asumisen vaihtoehdoista. Myös asumista koskevat käsitteet kuten ryhmäkoti, tuettu asuminen, asumiskokeilu, itsenäisen asumisen ohjaus jne. olivat suurimmalle osalle vieraita.
- Useassa eri tilaisuudessa nousi esiin myös toive ”polusta” lapsuudenkodista itsenäiseen asumiseen. Esitteen avulla perheitä pystytään tiedottamaan varhaisessa vaiheessa eri vaihtoehdoista ja mahdollisuuksista. Tämä auttaa yksilöllisen itsenäistymispolun rakentamisessa yhteistyössä vammaispalveluiden työntekijöiden kanssa.
- Vertaistuen mahdollisuuksista esimerkiksi paikallisesti tai verkossa tiedusteltiin ja tietoa sen erilaisista muodoista toivottiin lisää.

TOIMENPIDE 2:

Laukaan kunnan vammaispalvelut alkaa valmistella esitystä toisen itsenäisen asumisen ohjaajan palkkaamisesta, jotta nykyisten sekä tulevien asiakkaiden palvelutarpeeseen pystytään vastaamaan asiakaslähtöisesti.

Itsenäisen asumisen ohjauksen laatuun panostetaan työn sisältöä kehittämällä ja uusia työmenetelmiä hyödyntämällä. Asiakkaat otetaan mukaan kehittämisprosessiin.

Asiakkaiden yksinäisyyden ehkäisemiseksi itsenäisen asumisen ohjaajan roolia yhteisöllisyyden vahvistajana tulee kehittää. Yhteisöllisyyden vahvistamisen toimintamuodot lähtevät asiakkaiden toiveista ja tarpeista, joista yhteistyössä vammaispalveluiden kanssa kehitetään Laukaaseen sopivaa toimintaa.

Vammaispalvelut tiivistää yhteistyötä Laukaan Vuokratodit Oy:n kanssa varmistaakseen asuntojen riittävyyden itsenäistyville nuorille asiakkailleen.

Vammaispalveluiden sosiaalityöntekijä/palveluohjaaja tukee, ohjaa ja auttaa, mikäli nuori haluaa hakea esimerkiksi Aspan asuntoa.

- Laukaassa on mahdollistettu itsenäinen asuminen esimerkiksi vuokra-asunnossa tai omistusasunnossa itsenäisen asumisen ohjaajan tuen turvin. Asiakkaat ovat kokeneet tämän hyväksi vaihtoehdoksi, mutta osa toivoi, että ohjaajan käyntejä olisi tiheämmin.
- Nuorten toiveena asumispajoissa oli, että he saisivat tulevaisuudessa asua omassa asunnossa riittävän tuen turvin. Suurin osa nuorista haluaa jäädä Laukaaseen jatkossakin.
- Laukaassa työskentelee yksi itsenäisen asumisen ohjaaja ja hänellä on jo tällä hetkellä 17 asiakasta.
- Itsenäisen asumisen ohjauksen kustannuksien todettiin olevan edulliset verrattuna esimerkiksi palveluasumiseen.
- Haasteena Laukaassa on pula pienistä vuokra-asunnoista, jotka sijaitsevat palveluiden läheisyydessä, minkä vuoksi on tärkeää, että yhteistyötä eri tahojen kanssa tiivistetään.
- YK:n vammaissopimuksessa linjataan, että vammaisilla on oikeus valita asumismuotonsa, asuinkumppaninsa sekä asuinpaikkansa. Asuminen lähiyhteisössä tulee mahdollistaa erilaisten ja riittävien tuki- ja asumispalvelujen avulla.

TOIMENPIDE 3:

Laukaan kunnan vammaispalvelut tekee selvityksen tuetun asumisen/tukiasuntojen tarpeesta.

Tuettu asuminen tai tukiasunto tarkoittaa asumismuotoa, jossa henkilö asuu omassa asunnossa, joka useimmiten sijaitsee esimerkiksi lähellä ryhmäkotia. Läheisestä asumispalveluyksiköstä on mahdollista saada esimerkiksi ateriapalvelua, siivousapua tai muuta tukea.

- Laukaan kunnalla on tällä hetkellä tarjolla ryhmämuotoista asumista sekä itsenäisen asumisen ohjausta.
- Suurin osa projektiin osallistuneista nuorista haluaa asua omassa asunnossa riittävän tuen turvin. He toivovat myös, että asunto löytyisi Laukaasta. Projektissa ei kuitenkaan kartoiteta nuorten tulevaa palvelutarvetta tarkemmin.
- On tärkeää selvittää, onko lähitulevaisuudessa tarvetta tuetun asumisen/tukiasuntojen järjestämiselle Laukaassa tai voidaanko esimerkiksi itsenäisen asumisen ohjausta lisätä asiakkaan tarpeen mukaan.
- Tuettua asumista on mahdollista järjestää normaalissa asuntokannassa.

TOIMENPIDE 4:

Laukaan kunnan vammaispalvelut kutsuu asiakkaita, omaisia ja työntekijöitä kehittämään yhdessä käytännöt, kuinka kuuleminen palvelujen järjestämisessä toteutetaan jatkossa.

Vammaispalvelut tutustuu ennakkoon erilaisiin asiakasosallisuuden ja vaikuttamisen keinoihin ja esittelevät niitä monipuolisesti osallistujille. Valitut käytännöt vakiinnutetaan hyväksi laukaalaiseksi toimintatavaksi.

Näitä keinoja voivat olla esimerkiksi erilaiset foorumit, raadit, yhteistyöryhmät, kehittäjäryhmät, verkon kautta vaikuttaminen, työpajat jne.

- Yhteiskehittäminen projektin aikana koettiin mielekkääksi ja tehokkaaksi tavaksi kehittää palveluja.
- Kokemusasiantuntijan panos projektin eri vaiheissa ja ohjausryhmässä rikastutti työskentelyä.
- Asiakkaan oikeudesta osallisuuteen on säädetty mm. Kuntalaissa ja Sosiaalihuoltolaissa.
- Asiakasosallisuus tarkoittaa asiakkaan aktiivista osallistumista palveluiden suunnitteluun, järjestämiseen, arviointiin ja kehittämiseen.

TOIMENPIDE 5:

Eri toimialojen ja toimijoiden edustajat sekä päättäjät sopivat säännöllisestä yhteistyöryhmän tapaamisesta edistääkseen sujuvaa asuntojen saantia Laukaassa eri asiakasryhmien käyttöön.

Yhteistyön tavoitteet, keinot ja vastuun jakautuminen tulee määritellä selvästi.

Yhteistyöryhmään osallistuvat perehdytetään kehitysvammaisten asumista ohjaaviin sopimuksiin, lakeihin ja laatusuositukseen.

Laukaan kunta tiivistää yhteistyötä vammaisneuvoston kanssa ja hyödyntää vammaisneuvoston asiantuntemusta työskentelyssään.

Yhteistyöryhmän koordinoinnista vastaa sosiaalityön johtaja.

- Paras tulos asumisen kehittämisessä saavutetaan, kun se tapahtuu kunnissa hallinnonalojen välisenä yhteistyönä. Yhteiskehittämisen lähtökohtana on oltava asiakkaiden voimavarat ja tarpeet.
- Yhteistyöryhmään kerätään kattava edustus eri toimialoilta, päättäjistä sekä muista toimijoista.
- Laukaan kuntastrategiaan on kirjattu, että työntekijät sitoutuvat toimimaan joustavasti yhteistyössä yli osastorajojen ja palvelemaan asiakaslähtöisesti.

Lähteet

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA. Rakennuttamis- ja suunnitteluopas, 2018.

[http://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Oppaat/Rakennuttamis_ ja_ suunnitteluopas\(40242\)](http://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Oppaat/Rakennuttamis_ ja_ suunnitteluopas(40242))

Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunta, KVANK 2018.

<http://www.kvank.fi/laatusuositukset/>

Laukaan kunta. Laukaan kuntastrategia 2020.

https://www.laukaa.fi/sites/default/files/laukaan_kunnan_kuntastrategia.pdf

Laukaan kunta. Laukaan kunnan vammaispalvelut 2018.

<https://www.laukaa.fi/palvelut/vammaispalvelut>

Laukaan kunta. Laukaan kunnan vammaisten asumispalvelut 2018.

<https://www.laukaa.fi/palvelut/vammaisten-asumispalvelut>

Sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen kuntaliitto oppaita 2003:4. Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus. Yksilölliset palvelut, toimivat asunnot ja esteetön ympäristö. 2018. <https://www.thl.fi/documents/10542/471223/asumispalveluiden%20laatusuositus.pdf>

Sosiaali- ja terveysministeriö, vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE 2018.

<http://vane.to/vammaisyleissopimus>

Suomen YK-liitto, YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimus 2018.

http://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/vammaisten_oikeudet_2016_net.pdf

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Vammaispalvelujen käsikirja 2018.

<https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/asuminen/kehitysvammaisten-asumisohjelma-kehas>

Vernerit. Verkkopalvelu kehitysvammaisuudesta 2018.

<http://verneri.net/yleis/asuminen>

Lainsäädäntö saatavana: www.finlex.fi

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977)

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000)

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista (380/1987), muutos (981/2008)

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)

Suomen perustuslaki (731/1999)

Liite 1. Aspa-säätiön asuntojen hankinta sekä kahden oven ja hajautetun asumispalvelun mallit

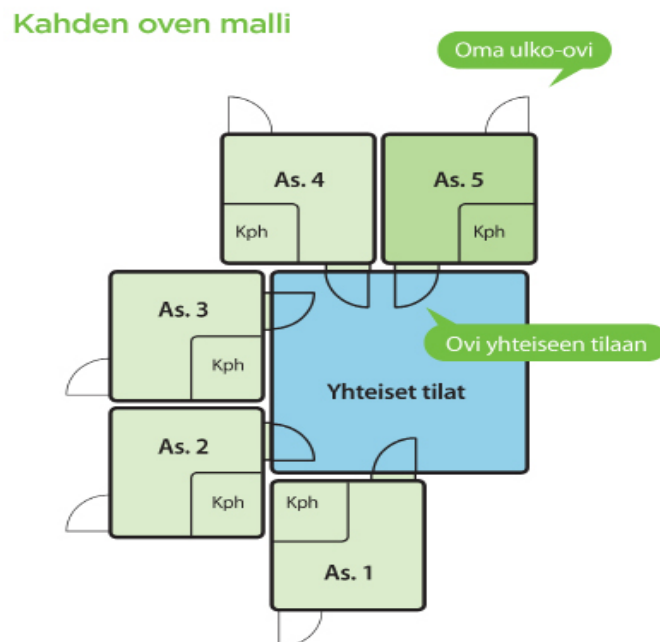
Aspa-säätiö sekä rakennuttaa uusia että peruskorjaa vanhoja asuntoja Valtion asuntorahaston (ARA) avustuksella ja korkotukilainalla. Sen lisäksi asuntoja hankitaan normaalista asuntokannasta RAYn osarahoituksella. Aspassa toteutetaan kehitysvammaisten asumisen laatusuosituksia niin, että asukkailla on asunnon kriteerit täyttävät henkilökohtaiset tilat sekä oma ulko-ovi.

Asunnot vuokrataan 18-65-vuotiaille vammaisille ihmisille ja mielenterveyskuntoutujille, jotka tarvitsevat asumisessaan tukea. Asukkaat voivat hakea yleistä asumistukea vuokratuloihin. Vuokralainen voi saada asumispalveluja Aspan omistamiin asuntoihin Aspa Palvelut Oy:ltä tai joltain muulta palveluntuottajalta, kunnan omana palveluna tai henkilökohtaisen avun turvin.

Kahden oven periaate

Enemmän tukea tarvitseville asukkaille hyvä vaihtoehto on kahden oven asunto (kuva 1), jossa tuki voi olla hyvinkin tiivistä. Aspan kehittämä kahden oven periaate tarjoaa tiiviimmän asuntoryhmän asukkaalle mahdollisuuden valita itselleen sopivasti yhteisöllisyyttä ja yksityisyyttä. Periaatetta on alettu toteuttaa Aspan toiminnassa 2000-luvun alussa.

Kahden oven asunnossa on ulko-ovi, josta asukas ja hänen vieraansa voivat kulkea tapaamatta ryhmän muita asukkaita tai palveluntuottajan henkilökuntaa. Näin turvataan asukkaan oikeus yksityisyyteen. Asunnon toinen ovi johtaa suoraan ryhmän yhteistilaan, joka toimii asukkaiden kohtauspaikkana ja henkilökunnan tukikohtana.

Kuva 1. Kahden oven periaate.

Hajautetun asumispalvelun malli

Vähemmän tukea tarvitsevat voivat asua hajautetusti normaalissa asuntokannassa ja saada palvelut palveluyhtimestä (kuva 2). Hajautetun asumisen mallin keskiössä on asumispalveluryhmä. Sen muodostavat asiakkaiden asunnot (vihreät ikkunat) ja erillinen huoneisto (punainen rakennus), joka toimii palveluhenkilökunnan tukikohtana sekä asukkaiden yhteistilana. Yhteistilan tarkoitus on edistää asukkaiden keskinäisiä sosiaalisia suhteita ja vertaistukea.

Asunnot ja yhteistila sijaitsevat tavallisessa asuinympäristössä ja asunnot ovat vuokra- tai omistus-asuntoja. Asumismuoto ja ryhmän asuntojen lukumäärä vaihtelevat asiakkaiden tarpeiden mukaan. Perusperiaatteena on, että asuntoryhmä pysyy riittävän pienenä ja rakeisena muun asutuksen keskellä.

Asunnot voivat sijaita kaupungissa tai kyläkeskuksessa. Siihen, kuinka lähellä toisiaan asunnot sijaitsevat, vaikuttaa yksikön asukkaiden avuntarve. Ympärivuorokautisesti paljon apua tarvitsevien asunnot sijaitsevat lähellä toisiaan ja yhteistila esimerkiksi samassa kerrostalossa kuin asunnot, sillä palvelut on järjestettävä lyhyellä odotusajalla ja joustavasti. Jos palvelut saadaan kutsulaitteella, asiakkaan on pystyttävä itse arvioimaan, milloin hän tarvitsee apua.

Kuva 1. Kahden oven periaate.

Laukaan Tarve-projekti:

Kysely asumisen toiveista ja tarpeista

TAUSTATIEDOT

Kyselyn vastaaja

- Vastaan itsenäisesti
- Minua auttaa vastaamisessa omainen tai lähityöntekijä.
- Puolestani vastaa omainen tai lähityöntekijä, joka tuntee toiveeni ja tarpeeni hyvin.

Oletko osallistunut Laukaan Tarve-projektin asumispajaan?

- Kyllä
- En

Ikäsi

- Alle 18 vuotta
- 18-30 vuotta
- Yli 30 vuotta

Sukupuoli

- Nainen
- Mies

Asun tällä hetkellä

- Vanhempien tai omaisten kanssa
- Itsenäisesti omassa asunnossa
- Oppilaskodissa/opiskelija-asunnossa
- Tukiasunnossa
- Ryhmäkodissa
- Muu, mikä:

KYSYMYKSET

1. Oletko tyytyväinen nykyiseen asumiseesi/asumismuotoosi?

- Olen tyytyväinen.
- Olen melko tyytyväinen.
- En ole tyytyväinen.

Miksi?

2. Tarvitsetko asumisen taitojen harjoittelua ennen kuin olet valmis muuttamaan?

- Kyllä
- En

Millaista?

3. Mikä on tilanteesi asumistaitojen suhteen. Laita rasti sopivaan kohtaan.

	Onnistuu	Jossain määrin	Ei lainkaan
Vaaratilanteiden tunnistaminen			
Jonkin aikaa yksin oleminen			
Avun kutsuminen ja odottaminen			

Lähde: Mini-ASTA™ - asumisen toimintojen alustavaan pika-arviointiin 2014 © ASPA-Säätiö.

4. Miten haluaisit asua tulevaisuudessa? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Nykyisellä tavalla
- Nykyisellä tavalla, mutta haluaisin jotain muutosta kotiini
- Omassa asunnossa täysin itsenäisesti
- Omassa asunnossa henkilökohtaisen avun tai muun tuen avulla
- Omassa asunnossa ryhmäkodin läheisyydessä siten, että henkilökunnalta saa apua
- Omassa asunnossa ryhmäkodissa, jossa on henkilökuntaa paikalla osan päivästä
- Omassa asunnossa ryhmäkodissa, jossa on henkilökuntaa paikalla koko ajan
- Perhehoidossa

Muu toive, mikä:

5. Muutto olisi ajankohtainen

- 0-1 vuoden sisään
- 1-2 vuoden sisään
- 3-5 vuoden sisään
- yli 5 vuoden kuluttua

6. Missä haluaisit asua?

- Laukaan kirkonkylällä
- Laukaassa kirkonkylän ulkopuolella
- Joku muu kunta, mikä?

7. Kenen kanssa haluaisit asua tulevaisuudessa?

8. Millaisissa asioissa tarvitsisit tukea omassa kodissasi muuton jälkeen?

9. Mitkä ovat tärkeimpiä asioita asumisessa mielestäsi?

10. Mitä muuta asumiseen liittyvää haluat kertoa/kysyä/kommentoida?

Kiitos vastauksistasi!

Laukaan Tarve-projekti:

Kysely asumisen toiveista ja tarpeista

Hyvä vastaanottaja,

Tarve-projektissa Aspa-säätiö kartoittaa yhdessä Laukaan kunnan kanssa erityistä tukea tarvitsevien ja kehitysvammaisten nuorten ja nuorten aikuisten asumisen tarpeita ja toiveita. Olet saanut aiemmin projektin esittelykirjeen sekä kutsun asumispajaan. Tällä kyselylomakkeella saat kertoa tarkemmin omista tarpeistasi ja toiveistasi tulevaisuuden asumiseesi liittyen. Kyselyyn on tärkeää vastata, vaikka olisit osallistunut jo asumispajaan.

Vastaaminen

Voit halutessasi täyttää kyselylomakkeen **itse tai avustettuna**. Avustaja voi olla esimerkiksi perheenjäsenesi tai lähityöntekijäsi, mutta tärkeintä on, että hän tuntee sinut hyvin. Mikäli et pysty täyttämään lomaketta itse ollenkaan, kuuluu kysymyksiin vastata kuitenkin sinun näkökulmastasi. Palautathan lomakkeen oheisessa palautuskuoressa **viimeistään 6.4.2018**. Palautuskuoren postimaksu on maksettu.

Luottamuksellisuus

Kyselyn vastauksia käytetään ainoastaan Tarve-projektin tiedonkeruuseen. Vastauksia käsitellään luottamuksellisesti eikä niitä luovuteta eteenpäin. Kyselyiden tulokset raportoidaan ja julkaistaan siten, että julkaistavasta raportista ei voi tunnistaa yksittäistä vastaajaa. Selvitykseen osallistuminen on vapaaehtoista ja vastaaminen nimetöntä.

Vastauksesi on tärkeä, sillä haluamme palveluiden aidosti vastaavan käyttäjien tarpeita ja toiveita!

Yhteistyöstä etukäteen kiittäen,

Emilia Lampi-Mäkelä

Tarve-projektivastaava, Aspa-säätiö, 040 668 6225, emilia.lampi-makela@aspa.fi

Voit **palauttaa** täytetyn kyselylomakkeen **6.4.2018 mennessä** osoitteeseen:

Emilia Lampi-Mäkelä/Taitojen talo, Kantolantie 442, 41340 Laukaa

Aspa-säätiö

Viljatie 4 A, 2. krs, 00700 Helsinki

Puh. 09 347 8430

fax 09 3478 4360

aspa.toimisto@aspa.fi

www.aspa.fi

Aspa-kartoituksia 1/2018

ISBN 978-952-7080-10-8 (pdf)

ISSN 1797-3368 (pdf)

